

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-97>

УДК 336.143

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

TAX POLICY IN THE SYSTEM OF THE ECONOMIC DEVELOPMENT'S PUBLIC REGULATION

Кривонос Дмитро Анатолійович

аспірант,

Державний торговельно-економічний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-3747-7695>**Kryvonos Dmytro**

State University of Trade and Economics

Статтю присвячено проблемам детермінації ролі податкової політики в системі регулювання процесів соціально-економічного розвитку, враховуючи невизначеність та дію економічних шоків. Проаналізовано наукові підходи до визначення ролі й місця податкової політики в системі забезпечення стійкого економічного розвитку, детерміновано її вектори і пріоритети. Досліджено інституційний інструментарій здійснення податкової політики; розглянуто основні науково-практичні підходи до детермінації її компонентного складу, враховуючи фазу макроекономічного циклу. Визначено особливості реалізації заходів податкового регулювання в країнах з розвинутою і трансформаційною економікою. Проаналізовано композиційну структуру податкової систем країн ЄС–27 у 2008–2022 роках. Визначено взаємозалежність між домінуванням в структурі оподаткування партикулярної категорії податків та рівнем економічного розвитку відповідної держави.

Ключові слова: податкова політика, економічний розвиток, економічне зростання, структура системи оподаткування, податкове навантаження.

The article is devoted to the problems of determining the tax policy's impact on the social and economic development's regulation processes, taking economic uncertainty and shocks into account. The scientific approaches to determine the tax policy's role in the system of ensuring sustainable economic development were analyzed, while its vectors and priorities were determined. The institutional tools for the tax policy implementation have been investigated; the main scientific and practical approaches to the tax policy's component composition were considered, regarding the actual phase of the macroeconomic cycle. Tax structure and the taxation level (tax revenues-to-GDP ratio) were considered to be the fundamental factors influencing the output dynamics. Fiscal authorities should formulate tax policy over the business cycles, regarding traditional criteria like efficiency, equity, and simplicity. National governments should consider the efficient revenue resources with a neutral or slightly negative effect on economic growth (e.g., taxes on consumption, environmental taxation, etc.). Fiscal policy should not undermine the economic agents' confidence, but should be focused on harmonizing the tax relations. The tax regulation measures' implementation peculiarities in advanced and emerging market economies were determined. The compositional structure of the EU–27 member-states' tax systems from 2008 to 2022 has been analyzed. The interdependence between tax structure (regarding its components' classification) and the level of the national economy's development has been determined. In emerging markets, the public authorities' capacity to conduct countercyclical fiscal policy with a massive stimulus package has been limited. Meanwhile, respective governments could expand the tax base and apply moderate tax rates. The above tax policy's profile could ensure better fiscal conditions for sustainable growth compared with advanced economies. To ensure sustainable development and form the prerequisites to the national economy's long-term advantages, respective governments should focus on the optimal tax-mix preparation.

Keywords: tax policy, economic development, economic growth, tax system's structure, tax burden.

Постановка проблеми. За умов глибоких інституційних та соціоекономічних трансформацій важливим видається пошук методів посилення ефективності податкового регу-

лювання економічного розвитку. Механізми останнього є одними із базових елементів системи державного фінансового регулювання соціальних та економічних макропроцесів на

партикулярному етапі розвитку національної економіки. Від архітекtonіки податкового регулювання прямо залежать оптимальні рівень і динаміка соціоекономічного розвитку, в т. ч. у розрізі галузей, територіальних громад, стійкості публічних фінансів.

Еволюція архітекtonіки податкової складової фіскального регулювання формує базу ефективної реалізації відповідної політики. Потреба осучаснення вітчизняної системи податкового регулювання зумовлена запитом стосовно формування стратегічної концепції розвитку макроекономічної системи. Модель такого регулювання має виявляти властивості адаптивності та когерентності щодо базисних напрямів економічної політики, зокрема бюджетної, монетарної, інвестиційної, галузевої, цінової, конкурентної та зовнішньоекономічної. Застосування системного підходу до реалізації фіскальної та регулюючої функції податків і їх гармонійна взаємодія є передумовою росту громадського добробуту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання податкової політики у системі державного регулювання економічного розвитку перебувають у центрі уваги багатьох зарубіжних та вітчизняних дослідників. К. Макнабб дослідив структуру податкової системи та макродинаміку 100 країн з розвинутою і трансформаційною економіками, визначивши, що для останньої групи питання фіскального регулювання виступають на перший план та потребують системних і виважених рішень [1]. Ц. Айдин і О. Есен дослідили транзитивні економіки країн Балтії і Центральної Європи, вивчаючи множинні залежності між оптимальними податковими надходженнями бюджету та темпами економічного зростання, застосувавши пороговий регресійний підхід. Вони дійшли висновку, що зі зростанням рівня розвитку економіки збільшується і порогове значення податкового навантаження, здатного забезпечити оптимальні пропорції росту [2]. Д. Р. Хакім та С. Р. С. Деві розглянули особливості регіонального економічного розвитку з огляду на композицію податкової та бюджетної політики, а також специфічні місцеві доходи від туризму, і запропонували модель оптимізації фіскального простору держави із врахуванням адміністративно-територіального поділу [3]. На думку авторського колективу під керівництвом Гаршвене оцінили вплив податкового навантаження на макродинаміку держав ЄС-28, з'ясувавши існування оберненої залежності між рівнем економічного розвитку та характером впливу подат-

кового навантаження [4]. Дослідницька група під керівництвом Т. Т. Хо зосередила увагу на ролі податкової політики в забезпеченні торговельної відкритості та росту емерджентних економік, наголошуючи на вирішальному значенні параметрів фіскального простору при обранні економічними агентами ринків збуту.

Значний внесок у розвиток вказаної проблематики зробила наукова школа професора І. Я. Чугунова, в межах якої запропоновано оригінальне тлумачення категорії податкової політики соціально-економічного розвитку, детерміновано методику її реалізації, враховуючи цикли Кондратьєва [6–10]. Для забезпечення економічної стійкості Т. В. Канєва наголошує об'єктивну необхідність адаптивного застосування інструментів податкового компоненту фіскальної політики [10].

Мета статті полягає у детермінації ролі податкової політики в системі державного регулювання економічних процесів, враховуючи невизначеність та дію економічних шоків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічний розвиток держави залежить від множини факторів, в т. ч. її інноваційної спроможності, технологічного устрою, обсягів і типу залучених інвестицій, активності приватного бізнесу, людського (інтелектуального) капіталу, наявних адмінбар'єрів, поточного стану інфраструктури, профілю публічного адміністрування тощо.

Податкова політика грає ключову роль в підтримці розвитку, впливаючи на всі вказані попередньо фактори. Увагу дослідників щодо забезпечення росту економіки переважно приділено питанням структури оподаткування, яка розглядається в контексті комбінації ставок та баз партикулярних податків. Вважається, що структура системи оподаткування є більше значимою для економічного зростання, ніж власне рівень оподаткування, враховуючи те, що останній відображає вибір соціоекономічної моделі розвитку [1]. Однак, надмірне податкове навантаження знижує норму заощаджень й інвестування, спонукає відтік бізнескапіталу, особливо в галузях де розмір зарплати і податкова система є детермінантами ведення господарської діяльності. Частка ж податкових надходжень у ВВП не є ультимативним критерієм оцінювання рівню навантаження й індикатором ефективності перерозподільної політики. Важливими в цьому контексті є індикатори податкового навантаження щодо груп платників – юридичних і фізичних осіб.

В. Танзі вказує, що при проектуванні податкової компоненти фіскальної політики,

зокрема в країнах з емерджентною економікою, принципову увагу слід приділяти гранично допустимому рівню перерозподілу ВВП через систему публічних фінансів та структурі надходжень бюджету у розрізі податків на доходи й прибуток та на споживання [11]. Зазначені показники суттєво впливають на індекс економрозвитку у середньо- і довгостроковій перспективі. Першочерговим же завданням фіскальної політики щодо формування пререквізитів для економічного росту є взаємна узгодженість податкової політики із бюджетною. Держави з відкритою економікою при формуванні структурної композиції власної податкової системи мають адаптувати досвід розвитку фіскальних систем інших країн з розвинутою та емерджентною економікою, зокрема тих, що є їх основними конкурентами на ринках збуту, тому що податкова система за умов глобалізацій діє як інструмент впливу на досягнутий рівень конкурентоспроможності. Водночас, недосконалість фіскального простору держави спонукає виведення капіталу за межі держави, оскільки глобалізація дає змогу великим платникам податків мінімізувати індивідуальні зобов'язання [7].

Механізм податкового регулювання країн із розвинутою економікою переважно є ациклічним, тоді як в країнах з емерджентною – проциклічним. Це є наслідком певної моделі

бюджетної політики щодо видатків, яка залежить від електорального циклу і має інерційний характер стосовно соцвидатків і витрат на обслуговування публічного боргу [12]. Тектонічні ж зміни композиційної структури системи оподаткування можливі виключно за умов оптимізації бюджетної політики, впровадження обмежень інституційного характеру стосовно росту публічних видатків, дефіциту й джерел його фінансування. Емерджентні економіки повинні приділяти значну увагу питанням росту якості функціонування бюджетних інститутів й посилення їх координації. Сучасний податок – поліфункціональний фінансовий інструмент, який в економічній теорії інколи детермінують в якості «подвійного дивіденду», наголошуючи на можливості застосування оподаткування для одержання доходів та контролю за оподатковуваними товарами [13].

В стратегічній перспективі векторами реалізації податкової політики в системі державного регулювання соціоекономічного розвитку лежить множина цілей, що може бути представлена на рис. 1.

Сучасне оподаткування за умови ефективно організації має виступати інструментом консолідації суспільства та гарантування стійкого соціально-економічного розвитку. В найзагальнішому випадку податкова полі-

Рис. 1. Вектори реалізації податкового регулювання соціоекономічного розвитку держави

Джерело: авторська розробка

тика є діяльністю владних інституцій щодо детермінації, нормативно-правового регламентування й організації справляння податків та податкових платежів до централізованих фондів фінансових ресурсів [14]. Формуючи податковий механізм, збільшуючи або скорочуючи масу відповідних надходжень, міняючи бази й ставки, тарифи, застосовуючи інструментарій звільнення від оподаткування окремих галузей, територій, груп населення тощо уряд може впливати на господарську активність, оптимізувати кон'юнктуру ринку, реалізовувати збалансовану соцполітику. Застосування податкових пільг дозволяє державі регулювати пропорції в структурі виробництва і розвитку продуктивних сил. Безпосередня організація оподаткування впливає на масштаби створення, розподілу та споживання суспільного продукту, темпи нагромадження капіталу й техноулучення виробничого потенціалу.

Структуру податкових надходжень слід першочергово характеризувати з позиції окремо взятих податків (ПДВ, на прибуток, ПДФО, акцизу, мита тощо). Важливою з науково-практичної точки року є класифікація Організації країн економічного співробітництва (ОЕСР), згідно якої виділяють:

- податки на доходи, корпоративний податок, соціальні відрахування;
- на споживання (ПДВ, акцизний, ввізне та вивізне мито);
- майнові податки. З огляду на механізм податки доцільно поділяти на прямі та непрямі [14; 15].

Водночас чи не найважливішим є поділ на податки на працю (ПДФО, військовий збір, єдиний соціальний внесок), на капітал (на прибуток підприємств, податок на нерухоме майно, податки на фінансові транзакції) і податки на споживання. Виходячи з такого поділу, всі вказані податки можна надалі об'єднати у дві категорії: а) *distortionary* – які діють на економічне зростання через рестрикції можливостей прийняття економічними агентами рішень про заощадження й інвестування – ПДФО, ЄСВ, податок на прибуток підприємств і майнові податки; б) *non-distortionary* – які прямо не впливають на рішення економічних агентів щодо параметрів господарської діяльності [14; 16]. Ключовою ж задачею економічної політики держави стає детермінація резервів росту фіскальної ефективності і пошук оптимальної структури бюджетних надходжень, враховуючи інституційні особливості економіки.

Країни із розвинутою економікою, зокрема держави-члени ЄС-27, переважно опираються на пряме оподаткування, максимальне фіскальне значення зберігають податки на працю. У 27 країнах ЄС за період 2008–2022 років частка даної категорії податків у загальній структурі становить 52,3%. Емпіричний досвід посвідчує, що «оптимальна» композиційна структура податкової системи адаптується до стадій макроекономічного циклу та не може бути універсальною. Для емерджентних економік характерним є домінування в структурі податків на споживання, при чому ПДВ є основним в контексті формування бюджетних доходів. Найвищі значення питомої ваги податків на споживання у загальній структурі оподаткування в 2008–2022 роках спостерігаються у Болгарії – 49,9%, Хорватії – 49,3%, Естонії – 40,9%. Намітилася тенденція росту ставок ПДВ: для ЄС–27 за останні 20 років ставка зросла загалом на 2,1 в. п., складаючи в середньому 21,5% [10]. Реалізація таких фіскальних заходів передбачала здійснення компенсаторної податкової політики для протидії наслідкам глобальної рецесії.

Тривалий час потенціал оподаткування як фінансового інструменту для досягнення соціо-економічних цілей розкривався не повною мірою. Роль оподаткування здебільшого зводилася до фінансування видатків публічного адміністрування. Наразі податкова система глибоко інтегрована у публічні механізми реалізації соціально-економічних цілей розвитку країни. Уряд, керуючи суспільним розвитком, має забезпечувати соціальну та економічну стабільність. Важливою є розробка дієвих методик використання податкового регулювання для комплексного вирішення проблем бідності, надмірної соціальної нерівності, економічної відсталості, стійкого дефіциту публічних фінресурсів, необґрунтованого боргового навантаження на національну економіку, деструктивних змін клімату тощо [7].

Для ПДФО та податку на прибуток підприємств у країнах з розвинутою та трансформаційною економіками спостерігаються протилежні (відносно податків на споживання) тенденції щодо зниження середньозважених ставок, що загалом відповідає практичним рекомендаціям міжнародних фінансових інститутів стосовно методики здійснення податкових реформ, зміцнення позитивного впливу податкового компоненту фіскальної політики на економіку. Держави з розвинутим ринком мають ширшу базу сплати податків на споживання, тому задля забезпечення росту

обсягів бюджетних надходжень вдаються до нарощування ставок, тоді як в емерджентних економіках урядам доцільно зосередитись першочергово на комплексі питань розширення бази, а вже потім – регулювати ставки.

Податки на споживання суттєво здорожують товари для споживачів, непрямим чином знижуючи обсяг реальної матеріальної винагороди за працю і, відповідно, регулюють пропозицію робочої сили на ринку праці. Ця ж група податків є нейтральною щодо заощаджень й інвестицій за умов стабільності ставок та податкової бази. ПДВ (основний серед податків на споживання) використовується для імпортованих товарів, відшкодовуючись експортерам, а тому не впливає на ділову активність даних економічних агентів (за умов прозорості та дієвості механізму відшкодування). Вказана вище група не чинить негативного впливу на макродинаміку, механізм справляння відповідних податків має тенденцію до універсалізації у більшості держав ОЕСР. Важливою видається мінімізація виключень та пільг щодо сплати ПДВ, підтримка тотального переходу до електронного декларування та автоматичного відшкодування. Актуалізується проблематика спрощення форм податкової звітності, мінімізації часових витрат платників на її заповнення, в тому числі й стосовно бюджетного відшкодування.

Група податків на робочу силу і капітал прямо впливають на кон'юнктуру факторів виробництва на відповідних національних ринках та їх глобальну циркуляцію. Аналіз структури податкового навантаження дозволяє оцінювати вплив фіскального інструментарію на процеси економічного зростання і позиції національної економіки з огляду на конкуренцію щодо залучення інвестицій. За умов глобалізації та прискорення міжнародного руху факторів виробництва оцінювання рівня податкового навантаження на працю, капітал та споживання вимагає застосування специфічного індикатора ефективних (імплицитних) податкових ставок. Так, ПДФО негативно впливає на макродинаміку за умов застосування прогресивної шкали ставок і оподаткування заощаджень. З огляду на це в емерджентних економіках типовою є універсальна ставка цього податку, тоді як прогресивна шкала діє переважно в державах із високим рівнем ВВП на одну особу. За економічною суттю оподаткування процентних доходів за депозитними вкладками є подвійним для фізосіб та прямо впливає на прийняття останніми рішень щодо цього виду заощаджень.

Податок на прибуток підприємств детермінує параметри господарської активності економічних агентів в контексті здійснення інвестицій у основний капітал та зростання технологічної продуктивності, що відображається на макродинаміці. У багатьох країнах у податковому законодавстві спеціально прописані норми, що дозволяють наукоємним галузям й інноваційним підприємствам користуватися цільовими податковими пільгами. Варіантом є перехід до оподаткування розподіленого прибутку і застосування підвищеного коефіцієнту амортизації основних засобів при здійсненні платниками податку інвестиційних проектів.

Майнові податки є системотворчим компонентом фіскального простору розвинутих країн, основним їх різновидом є податок на нерухомість, в т. ч. житлову. Переважно його надходження зараховуються до місцевих бюджетів і характеризуються суттєвим фіскальним значенням, виступаючи ресурсом розвитку відповідних територіальних громад. Загалом він характеризується відносно позитивним впливом на економічне зростання у державах ОЕСР, а їх законодавством детерміновано можливості надання низки преференцій власникам житлової нерухомості, зокрема у формі податкового вирахування відсотків за житловими кредитами й звільнення від сплати податку на приріст капіталу. Це, в свою чергу, веде до раціоналізації структури капіталу і його перерозподілу на користь придбання нерухомості (порівняно з іншими стратегічними альтернативами інвестування), це ж сприяє позитивній динаміці реального ВВП. При реалізації сценарію росту ставок податку на нерухомість інвестори очікувано шукатимуть вигідніші об'єкти інвестування (порівняно з придбанням нерухомості), що теж, парадоксально, позитивно впливатиме на економічний розвиток.

Наразі вітчизняний податок на нерухомість, через недосконалість інституційного супроводу, не спроможний забезпечити достатні надходження до місцевих бюджетів, а тому не має дійсного регулюючого впливу. З огляду на сказане важливим видається удосконалення механізму його справляння, зміна бази оподаткування на вартість житла, що вимагає послідовних та ґрунтовних інституційних реформ щодо детермінації механізму оцінювання вартості житла, формування релевантних реєстрів нерухомого майна. Вказана процедура має бути однозначною і несуперечливою; після актуалізації бази

доцільно переходити до регламентування нових ставок, ґрунтуючись на ідеях раціональності і помірності, встановити доцільні податкові пільги, що здійснюватимуть внесок у прийняття інвесторами відповідних рішень.

В праксеологічному та емпіричному вимірах досить складно оцінити масштаб впливу податкової політики на рівень і динаміку ВВП. Партикулярні заходи податкової політики, спрямовані на реактивацію економічних агентів за умов рецесії, апriorі повинні мати оперативну-тактичний ефект, однак водночас є важелем для досягнення стратегічного економічного зростання. Структурні компоненти податкової системи переважно чинять вплив на вектор та силу економічного росту у довгостроковій перспективі, що стосується, зокрема, фіскального регулювання інвестицій, рівнів податкових ставок і об'єктивно необхідної кількості часу для заповнення фінансової звітності бізнесом. Стабільність системи оподаткування детермінує інтенції економічних агентів щодо їх звичайної діяльності. Відповідні інституційні основи розвитку бізнесу, дія відповідних вбудованих механізмів захисту права власності, транспарентний порядок адміністрування податків, адекватність їх ставок щодо груп платників є домінантами прийняття рішень стосовно інвестування в бізнес-проекти. Податкова компонента фіскального простору України з моменту її створення перебуває у перманентній трансформації, пошуку консенсусу уряду і платників податків, осмосу лібералізму із консервативним типом західноєвропейської моделі. Це відбивається опосередковано у частій зміні кількості податків, їх ставок та порядку адміністрування, намаганнях до адаптації позитивного зарубіжного досвіду без апробації прогнозу результативності таких заходів.

Серед важливих заходів оптимізації вітчизняного фіскального простору слід виділити посилення функціональної ефективності податкової системи через пошук компромісу стосовно рівня податкового навантаження, гарантії повного виконання платниками їх податкових зобов'язань, планомірне удосконалення адміністрування і відповідної законодавчої бази.

Враховуючи те, що до повномасштабного вторгнення коштом податкових надходжень забезпечувалось близько 85% доходів зведеного бюджету, податкова система має гарантувати стійке формування джерел доходів, достатніх для реалізації видаткових зобов'язань. Водночас рівень і композиційна

структура податкового навантаження мають сприяти економічному зростанню, чесній конкуренції, притоку інвестицій. Податкове адміністрування повинно здійснюватися з дотриманням критерію мінімізації втрат економічних агентів завдяки:

- аналізу дії податкового навантаження на національну економіку в контексті її структури;
- уніфікації нормативно-правового забезпечення функціонування фіскальних інституцій;
- тотальним впровадженням електронної взаємодії податкових органів і платниками;
- здійсненню контролю й нагляду за додержанням податкового законодавства.

Зниження ставок оподаткування не є пріоритетом сучасного етапу еволюції фіскального регулювання економічного розвитку, оскільки екстраординарні умови ведення військових дій та забезпечення обороноздатності держави потребують стійких фіскальних надходжень. Пріоритетом є інституційні зміни системи взаємодії фіскальних інституцій та платників податків, структурна оптимізація непродуктивних видатків бюджету, вдосконалення методик бюджетного планування і прогнозування. Важливим є удосконалення механізму адміністрування податків, еволюція електронних фіскальних сервісів, переосмислення моделі й інституційних механізмів публічного ризик-менеджменту у сфері оподаткування.

Проектування та імплементація податкової політики передбачає комплексне врахування фіскальних (формування обсягу публічних доходів, достатнього для ефективного виконання урядом відповідних функцій, передусім оборони, соціального захисту та підтримки наукоємного сектору мілітарітек), підприємницьких (генерування суб'єктами господарювання нерозподіленого прибутку, достатнього для задоволення інтересів власників та сприяння їх розвитку), соціальних (забезпечення умов для формування обсягів доходів домогосподарств, достатніх для відтворення робочої сили) та зовнішньоекономічних (забезпечення податкової конкурентоспроможності держави з метою гарантування інтересів іноземних інвесторів) аспектів.

Висновки. Податкова політика є іманентно властивою публічному управлінню діяльністю щодо впорядкування суспільних відносин в економічній та соціальній сферах із застосуванням встановлення інституційних правил, сукупності управлінських методів, цілей, інституцій, інструментів для забезпе-

чення оптимального соціоекономічного розвитку. Імплементация кращих надбань теорії податкової політики дозволяє якісно управляти фінансовими ресурсами, створювати робочі місця, попереджати економічний спад і забезпечувати зростання, сприяти науковим дослідженням, контролювати зміни клімату, забезпечувати стійкий розвиток. Податкова політика є багатофункціональною категорією, що полягає у застосуванні нормативних механізмів виконання суспільно визначених в конкретний період часу та схвалених політично соціоекономічних завдань. Вона проявляється в акумуляції фінресурсів для покриття

необхідних публічних витрат, створення суспільних благ і послуг, макроекономічної стабілізації, підтримки і стимулювання росту, елімінації небажаних наслідків ринкових відносин (через регулювання економічної поведінки платників податків), реалізації державної соціополітики досягнення справедливості в розподілі доходів, формуванні сприятливого екологічного середовища, впливу на динаміку людського розвитку. Важливими є оперування інституційним інструментарієм податкової політики та адаптивне застосування відповідних механізмів в контексті оптимізації рівня податкового навантаження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. McNabb, K. (2018). Tax structures and economic growth: New evidence from the government revenue dataset. *Journal of International development*, 30(2), 173–205.
2. Aydin, C., & Esen, Ö. (2019). Optimal tax revenues and economic growth in transition economies: a threshold regression approach. *Global Business and Economics Review*, 21(2), 246–265.
3. Hakim, D. R., & Dewi, S. R. S. (2021). Regional economic growth based on tourism, tax policy, and budget aspects. *Jurnal Ekonomi dan Bisnis*, 24(2), 211–236.
4. Garšvienė, L., Matuzevičiūtė, K., Mundrytė, A., & Ruplienė, D. (2022). The impact of the tax burden on economic growth: the case of EU countries. In *The 12th international scientific conference Business and Management 2022, 12–13 May 2022 Vilnius, Lithuania* (pp. 17–25). Vilnius Gediminas Technical University.
5. Ho, T. T., Tran, X. H., & Nguyen, Q. K. (2023). Tax revenue-economic growth relationship and the role of trade openness in developing countries. *Cogent Business & Management*, 10(2), 2213959.
6. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки : монографія / за заг. ред. І. Я. Чугунова. Київ : Глобус-Пресс, 2018. 350 с.
7. Chugunov, I. Y., & Pasichnyi, M. D. (2018). Fiscal policy for economic development. Науковий вісник Полісся – *Scientific Bulletin of Polissia*, 1(13), 54–61.
8. Chugunov, I., & Makohon, V. (2019). Fiscal strategy as an instrument of economic growth. *Baltic Journal of Economic Studies*, 5(3), 213–217.
9. Chugunov, I., Pasichnyi, M., Kaneva, T., Nepytyaliuk, A., & Koroviy, V. (2021). The influence of inflation targeting on economic growth in the OECD and developing countries. *Montenegrin Journal of Economics*, 17(2), 173–186.
10. Kaneva, T., Chugunov, I., Pasichnyi, M., Nikitishin, A., & Husarevych, N. (2022). Tax policy for economic recovery and sustainable development after COVID-19. *Problemy Ekorozwoju – Problems of Sustainable Development*, 2(2022), 102–109.
11. Tanzi V. (2004). *Fiscal policies in economies in transition*. Washington DC: International Monetary Fund.
12. Козловський С. В., Непиталюк А. В. Демографічна складова стратегії соціально-економічного розвитку. *Економіка і організація управління*. 2020. № 2(38). С. 6–19.
13. Zwick, E., & Mahon, J. (2017). Tax policy and heterogeneous investment behavior. *American Economic Review*, 107(1), 217–248.
14. Pasichnyi, M. (2017). Empirical study of the fiscal policy impact on economic growth. *Problems and perspectives in management*, 15(3), 316–322.
15. Auerbach, A. J., & Smetters, K. A. (Eds.). (2017). *The economics of tax policy*. Oxford University Press.
16. Faria-e-Castro, M. (2021). Fiscal policy during a pandemic. *Journal of Economic Dynamics and Control*, 125, 104088.

REFERENCES:

1. McNabb, K. (2018). Tax structures and economic growth: New evidence from the government revenue dataset. *Journal of International development*, 30(2), 173–205.
2. Aydin, C., & Esen, Ö. (2019). Optimal tax revenues and economic growth in transition economies: a threshold regression approach. *Global Business and Economics Review*, 21(2), 246–265.

3. Hakim, D. R., & Dewi, S. R. S. (2021). Regional economic growth based on tourism, tax policy, and budget aspects. *Jurnal Ekonomi dan Bisnis*, 24(2), 211–236.
4. Garšvienė, L., Matuzevičiūtė, K., Mundrytė, A., & Ruplienė, D. (2022). The impact of the tax burden on economic growth: the case of EU countries. In *The 12th international scientific conference Business and Management 2022, 12–13 May 2022 Vilnius, Lithuania* (pp. 17-25). Vilnius Gediminas Technical University.
5. Ho, T. T., Tran, X. H., & Nguyen, Q. K. (2023). Tax revenue-economic growth relationship and the role of trade openness in developing countries. *Cogent Business & Management*, 10(2), 2213959.
6. Biudžetno-podatková polityka u systemi rehuliuвання ekonomiky [Fiscal policy in the system of economic regulation] monohrafiia [a monograph]. (2018) Kyiv: Hlobus-Press. 350 p. (in Ukrainian)
7. Chugunov, I. Y., & Pasichnyi, M. D. (2018). Fiscal policy for economic development. *Scientific Bulletin of Polissia*, 1(13), 54–61.
8. Chugunov, I., & Makohon, V. (2019). Fiscal strategy as an instrument of economic growth. *Baltic Journal of Economic Studies*, 5(3), 213–217.
9. Chugunov, I., Pasichnyi, M., Kaneva, T., Nepytyliuk, A., & Koroviy, V. (2021). The influence of inflation targeting on economic growth in the OECD and developing countries. *Montenegrin Journal of Economics*, 17(2), 173–186.
10. Kaneva, T., Chugunov, I., Pasichnyi, M., Nikitishin, A., & Husarevych, N. (2022). Tax policy for economic recovery and sustainable development after covid-19. *Problemy Ekorozwoju – Problems of Sustainable Development*, 2(2022), 102–109.
11. Tanzi V. (2004). Fiscal policies in economies in transition. Washington DC : International Monetary Fund, 2004, 359 p.
12. Kozlovskiy, S. V., Nepytyliuk, A. V. (2020). Demografichna skladova stratehii sotsialno-ekonomichnoho rozvytku [Demographic component of the socio-economic development strategy]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinia*, no 2(38), pp 6–19. (in Ukrainian)
13. Zwick, E., & Mahon, J. (2017). Tax policy and heterogeneous investment behavior. *American Economic Review*, 107(1), 217–248.
14. Pasichnyi, M. (2017). Empirical study of the fiscal policy impact on economic growth. *Problems and perspectives in management*, 15(3), 316–322.
15. Auerbach, A. J., & Smetters, K. A. (Eds.). (2017). *The economics of tax policy*. Oxford University Press.
16. Faria-e-Castro, M. (2021). Fiscal policy during a pandemic. *Journal of Economic Dynamics and Control*, 125, 104088.